

ΝΙΚΟΛΑΣ ΤΡΑΒΑΣΑΡΟΣ

«Είμαι ένας ταξιδευτής στην ψυχή»

Ενας από τους πιο δραστήριους νέους Έλληνες αρχιτέκτονες σε ευρωπαϊκό επίπεδο μιλάει στο ΒΗmagazino για την αρχιτεκτονική ως γλώσσα, για τη διαχείριση της μνήμης και τη συσχέτιση του τοπικού με το διεθνές, ή αλλιώς glocal, στη σύγχρονη δημιουργία.

Συνέντευξη στη Μαριλένα Αστραπέλλου
Πορτρέτο: Νίκος Τσίρος/STUDIO ΒΗΜΑ

ΠΟΛΙΤΗΣ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ ΚΑΙ ΣΥΛΛΕΚΤΗΣ εμπειριών που μετουσιώνονται σε ξενοδοχειακές μονάδες ή ιδιωτικές κατοικίες, σε Ελλάδα, Βρετανία, Γερμανία και ΗΠΑ, οι οποίες έχουν τραβήξει την προσοχή εντύπων όπως το «Wallpaper». Ο Νικόλας Τραβασάρος πηγαίνει μεταξύ Αθηνών και Λονδίνου, όπου μαζί με τους άλλους δύο συνεταιίρους του, τη Χριστίνα Αχτύπη και τον Δημήτρη Τραβασάρο – όλοι τους κάτω από 40 ετών –, διατηρούν δύο πολύ δραστήρια γραφεία υπό την επωνυμία Divercity. Σχολιάστηκαν πολύ με αφορμή τη μετατροπή του κτιρίου Δοξιάδη στο Κολωνάκι σε κατοικίες την οποία κατήγγειλε η οργάνωση Monumenta, που παρεμβαίνει για να διασφαλίσει τη σωτηρία τέτοιων κτιρίων. «Μια πολύ ενδιαφέρουσα συζήτηση που κράτησε περίπου έναν χρόνο, αλλά τελικά επέβλεπε συγκεκριμένος προτάσεων για να μπορέσει να προχωρήσει το κτίριο», όπως λέει ο ίδιος στο ΒΗmagazino.

Πόσο ενδιαφέρον μπορεί να έχει για έναν αρχιτέκτονα να επεμβαίνει σε ένα παλιό κτίριο; «Στην ουσία πρόκειται για τη διαχείριση της μνήμης και των σημαντικών κτιρίων. Στην Ελλάδα υπάρχει αυτό το θέμα με τα κτίρια του μοντέρνου κινήματος, τα οποία επισήμως δεν έχουν χαρακτηριστεί διατηρητέα. Παρ' όλα αυτά, είναι σημαντικό κομμάτι της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς μας. Ενα τέτοιο σημαντικό κτίσμα ήταν το κτίριο Δοξιάδη, το οποίο στέγαζε τα γραφεία του Δοξιάδη και το Αθηνναϊκό Τεχνολογικό Ινστιτούτο. Μετά τον θάνατο του Δοξιάδη, τη δεκαετία του '70, κάποια στιγμή είχε νεκρώσει, κινδύνευε να γίνει ένα νεκρό κύτταρο στην πόλη. Ο ίδιος ο αρχιτέκτονας που είχε συλλάβει την υλοποίησή του αντιλαμβανόταν τα κτίρια ως πολύ δυναμικά συστήματα τα οποία πρέπει να μετασχηματίζονται. Πιστεύω ότι ο Δοξιάδης θα έβλεπε τη μετεξέλιξη του κτιρίου υπό ένα τέτοιο πρίσμα, και όχι ως τη διατήρηση ενός νεκρού κελύφους».

Πώς προσεγγίσατε, λοιπόν, αυτή την πρόκληση; «Από τη δεκαετία του '50, όταν σχεδιά-

στηκε, μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '70 που ολοκληρώθηκε ο κύκλος ζωής του, η πόλη γύρω του έχει αλλάξει δραματικά. Ενα κτίριο, λοιπόν, που στέγαζε γραφεία, σήμερα θα ήταν αδιανόητο να κάνει το ίδιο, σε μια περιοχή αμιγώς οικιστική. Θα μπορούσε να το πάρει το κράτος και να το κάνει υπουργείο ή μουσείο. Αλλά οι συνθήκες πλέον μάς αναγκάζουν να αντιμετωπίσουμε την κατάσταση ως έχει. Το ερώτημα, λοιπόν, είναι πώς, μέσω της ιδιωτικής πρωτοβουλίας, θα μπορούσε αυτό το κτίριο να μετασχηματιστεί ώστε να διατηρήσει τη μνήμη του, να γίνει κάτι άλλο και να επανενταχθεί στη ζωή της πόλης. Η χρήση κατοικίας είναι η αυτονόητη λύση».

Η απόλυτη ελευθερία στον σχεδιασμό δεν είναι, πάντως, πιο δύσκολη υπόθεση; «Ούτως ή άλλως, ένας αρχιτέκτονας, για να μπορέσει να σχεδιάσει, ψάχνει να βρει τους περιορισμούς, προκειμένου να πιαστεί από αυτούς. Στο ξενοδοχείο Grace στη Σαντορίνη, το οποίο έγινε σε συνεργασία με το γραφείο mplusm του Μέμου Φιλίππιδου και της Μαρίας Νικολούτσου, οι διάτρητοι

Στην αιχμή της δημιουργίας

Ο Νικόλας Τραβασάρος είναι ένα από τα ιδρυτικά μέλη του αρχιτεκτονικού γραφείου Divercity. Επάνω, γενική αποψη του ξενοδοχείου Grace Santorini, το οποίο σχεδιάστηκε σε συνεργασία με το αρχιτεκτονικό γραφείο mplusm.

1

2

πέτρινοι τοίχοι, για παράδειγμα, προέκυψαν από την ανάγκη να εξασφαλιστεί η ιδιωτικότητα σε ένα πολύ δύσκολο σημείο, σε ένα δημόσιο μονοπάτι που οδηγούσε στον βράχο του Σκάρου».

Συνδέεται, όμως, ο κόσμος στην Ελλάδα με την αρχιτεκτονική, ιδίως όσον αφορά τα συχνά παρεξηγημένα – όχι όμορφα με την κλασική έννοια – κτίρια του μοντέρνου; «Το μοντέρνο έχει ιδιαίτερη σημασία στην Ελλάδα, γιατί οι κυριότεροι αρχιτέκτονες του 20ού αιώνα είχαν σχετιστεί με αυτό. Υπάρχουν παραδείγματα κτιρίων του μοντέρνου με τα οποία ο κόσμος έχει συνδεθεί. Το Hilton, για παράδειγμα, ή η Εθνική Πινακοθήκη έχουν εγγραφεί στη συλλογική συνείδηση. Το πρόβλημα στην Ελλάδα είναι ότι δεν έχουμε πολλά δημόσια κτίρια που να αποτελούν λαμπρά παραδείγματα του μοντέρνου και με τα οποία ο κόσμος να είναι εξοικειωμένος. Αλλά αυτό, νομίζω, έχει περισσότερο να κάνει με το γεγονός ότι στην Ελλάδα γενικά δεν είμαστε εξοικειωμένοι με τον δημόσιο χώρο».

Οι δουλειές σας διαφέρουν μεταξύ τους. Δεν είναι πιο βολικό να έχετε ενδιάκριτο στίγμα; «Υπάρχουν αρχιτέκτονες οι οποίοι ανήκουν σε ένα κίνημα και το θεωρούν πολύ σημαντικό. Αυτός είναι ένας τρόπος να δεις την αρχιτεκτονική, όπως συμβαίνει, για παράδειγμα, με τα κτίρια της Ζάχα Χαντίντ. Ένας άλλος τρόπος είναι να δεις την αρχιτεκτονική σαν μια γλώσσα. Και όπως δεν υπάρχουν καλές ή κακές λέξεις, αλλά κατάλληλες λέξεις για να συγκροτήσεις κάθε φορά ένα νόημα, έτσι και η γλώσσα της αρχιτεκτονικής μπορεί να λειτουργεί με χωρικά εργαλεία, τα οποία είναι κάθε φορά διαφορετικά. Όταν δουλεύεις στο κτίριο Δοξιάδη και μετά σε πρόαπτιο του Λονδίνου, υποχρεούσαι να βρεις αναφορές που μπορεί να είναι και έξω από την αρχιτεκτονική: ανατρέχεις στην τοπική κουλτούρα, στα χαρακτηριστικά του τόπου για να μετουσιώσεις τον χώρο».

Έχει χαρακτήρα η σύγχρονη ελληνική αρχιτεκτονική; Έχω την αίσθηση ότι φοβάται να επιδειξει «ελληνικότητα»... «Ζούμε σε μια εποχή τεράστιων ανακατατάξεων. Η λέξη “κρίση” δεν αντικατοπτρίζει αυτό που ζούμε. Είναι

4

μια νέα πραγματικότητα. Η συζήτηση περί αρχιτεκτονικής δεν θέλουμε να είναι ελληνοκεντρική. Είναι διεθνής και αυτό που την περιγράφει είναι η λέξη “glocal”: ένα κτίριο έχει τη μαγική δύναμη να φέρνει την τοπική κοινότητα στη διεθνή πραγματικότητα. Για παράδειγμα, ένα ξενοδοχείο μάς ενδιαφέρει να γίνει ο καταλύτης γύρω από τον οποίο θα ανασυσταθεί μια περιοχή, όπως συνέβη με το Kinsterna. Είναι πολύ διαφορετικό από τους όρους με τους οποίους προσεγγίζονταν ο τοπικισμός 30 χρόνια πριν. Όταν πηγαίνεις πλέον σε έναν τόπο, δεν είσαι “παρθένος” φέρεις όλη τη συνείδηση του τι συμβαίνει παγκοσμίως. Το φίλτρο μέσω του οποίου προσπαθείς να καταλάβεις τι συμβαίνει σε τοπικό πλαίσιο είναι πάντα μπλεγμένο με το τι συμβαίνει σε διεθνές επίπεδο».

Ποια η αξία ενός μεμονωμένου κτιρίου τη στιγμή που ο περιβάλλον χώρος είναι υποβαθμισμένος; «Θα αναφέρω ένα παράδειγμα από την Αθήνα, την οποία μας αρέσει να πυροβολούμε. Το Μουσείο Μπενάκη της οδού Πειραιώς πέτυχε να μετασηματίσει μια ολόκληρη περιοχή. Συγκρότησε γύρω του μια σειρά δραστηριοτήτων οι οποίες ξεπερνούν κατά πολύ τις λειτουργίες του ίδιου του κτιρίου. Βέβαια, πρόκειται για ένα μουσείο, ένα δημόσιο κτίριο. Ένα σπίτι, ένας ιδιωτικός χώρος δεν μπορεί να έχει τέτοιες φιλοδοξίες».

Πώς διαμορφώνεται το τοπίο της αρχιτεκτονικής από τη νέα γενιά αρχιτεκτόνων στην οποία ανήκετε; «Η αρχιτεκτονική εξελίσσεται σε πάρα πολλές κατευθύνσεις. Έχουμε φύγει από την

εποχή των -ισμών (μοντερνισμός, μεταμοντερνισμός) και η αρχιτεκτονική πλέον δεν μπορεί να επιβιώσει ως αυτόνομη παρουσία. Εμείς χρησιμοποιούμε την αρχιτεκτονική για να έρθουμε κοντά σε ανθρώπους από συναφείς χώρους και να κάνουμε πράγματα που ξεπερνούν την επίσημη διατύπωση της αρχιτεκτονικής: με γραφίστες, κινηματογραφιστές, σχεδιαστές μόδας».

Η επαφή με το εξωτερικό δημιουργεί μια απόσταση από τα πράγματα. Τι βλέπετε στην Ελλάδα κάθε φορά που είστε εδώ; «Ένα πρόβλημα μας στην Ελλάδα είναι ότι, μολοντί διαθέτουμε υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης, έχουμε μια εξαιρετικά αρνητική στάση απέναντι στην τεχνολογία. Μου έκανε εντύπωση το θέμα των Πανελλαδικών για τις νέες τεχνολογίες και τα social media που οδηγούν στην αποξένωση. Ζητάνε από 18χρονα παιδιά να γράψουν την αρνητική πλευρά για κάτι που είναι η πραγματικότητά τους. Είναι ανόητο να ρωτάει κάποιος αν το Facebook οδηγεί στην αποξένωση, από τη στιγμή που βοηθά στον πολλαπλασιασμό της επικοινωνίας. Δημιουργεί ευκαιρίες, παρέχει ένα δωρεάν εργαλείο για να διαδώσεις τη δουλειά σου. Πέρυσι, μας κάλεσαν στην Κίνα να δώσουμε διαλέξεις γιατί είδαν τα πρότζεκτ μας και τους άρεσαν».

Προφανώς ήταν μια νύξη για την ουσία που λείπει από αυτό το νέο είδος επικοινωνίας. «Για μένα η εβδομάδα που πήγα στην Κίνα ήταν πολύ επί της ουσίας. Είμαι υπέρ αυτού που έλεγε ο Τζον Λένον: η ζωή σου είναι αυτό που συμβαίνει όταν

3

Υπεράνω συνόρων

- 1 Το One Athens Apartments είναι το πάλι ποτέ κτίριο Δοξιάδη.
- 2 Σπίτι στο Ψυχικό, υποψήφιο για το πολύ σημαντικό βραβείο Mies van der Rohe 2013.
- 3 Το Great Fen Visitor Centre στη Βρετανία.
- 4 Εσωτερικό δωματίου στο Kinsterna Hotel & Spa στη Μονεμβασιά.

περιμένεις κάτι άλλο να συμβεί – επί της ουσίας. Υπάρχει ανάγκη για θετική σκέψη, ενέργεια και πίστη ότι υπάρχει μια νέα πραγματικότητα που διαμορφώνεται».

Ποιο είναι το συγκριτικό πλεονέκτημα της δικής σας γενιάς απέναντι σε αυτή που βγαίνει από τις σχολές; «Θεωρώ ότι η δική μου γενιά έχει μεγαλύτερη ψυχραιμία, γιατί έχουμε δει πώς ήταν τα πράγματα και πριν. Ζηλεύω, πάντως, τα παιδιά που είναι 25 χρόνων, γιατί θα ήθελα να είμαι στην ηλικία τους, να πάω σε αυτούς τους νέους κόσμους που ανοίγονται, στις αραβικές χώρες, στην Κίνα. Οχι απαραίτητα για να ζήσω εκεί, αλλά επειδή νιώθω ότι είμαι ένας ταξιδευτής στην ψυχή. Γι' αυτό και ξεκίνησα, έφυγα από την Ελλάδα και πήγα στην Αγγλία. Επειτα, δεν θεωρώ ότι η εθνική μου ταυτότητα είναι το πιο ισχυρό εργαλείο μου. Αγαπώ πολύ την Ελλάδα και νιώθω ευτυχής να αισθάνομαι Ευρωπαίος. Θεωρώ ότι η δυνατότητα να ταξιδεύεις και να κινηθείς σε πολλές χώρες είναι κάτι καταπληκτικό. Καταλαβαίνω ότι μέσα στο σκοτάδι της μεγάλης κρίσης είναι δύσκολο να το δεις αυτό, όσο υπάρχουν δράματα που δεν επιτρέπουν ψύχραιμη αξιολόγηση της κατάστασης, αλλά πιστεύω ότι έχουν συμβεί καταπληκτικά πράγματα τα τελευταία 25 χρόνια με αυτό το πείραμα που λέγεται Ευρώπη». ●

Εμπνευση για δημιουργία

Βάλτε νοστιμιά και χρώμα στη ζωή σας με τα νέα ψυγεία της Electrolux.

ΓΙΑ ΝΑ ΕΧΕΙ ΚΑΠΟΙΟΣ ΕΠΙΤΥΧΗΜΕΝΑ αποτελέσματα στη μαγειρική δεν φτάνουν μόνο οι καλές ιδέες και η διάθεσή του να περάσει χρόνο στην κουζίνα. Χρειάζονται φρέσκα υλικά, καθώς και ένας χώρος που να τον εμπνέει. Η Electrolux, η εταιρεία που εξοπλίζει τις κουζίνες των μισών σχεδόν βραβευμένων με αστέρια Michelin σεφ της Ευρώπης, το γνωρίζει. Γι' αυτό και εξελίσσει τώρα την τεχνολογία MultiFlow με τα νέα μοντέλα FreshPlus, εξασφαλίζοντας έτσι σταθερή θερμοκρασία και υγρασία στο εσωτερικό τους, επιβραδύνοντας παράλληλα την αλλοίωση των τροφίμων. Το διπλό σύστημα ψύξης διατηρεί τα φρούτα και τα λαχανικά φρέσκα έως και μία εβδομάδα, ενώ τα επίπεδα των βιταμινών τους δεν μειώνονται, ακόμη

και έπειτα από 10 ημέρες. Εκτός από τα εντυπωσιακά χρώματα σε γυαλιστερό κόκκινο και μαύρο ebony ανοξειδωτο ατσάλι, στα στοιχεία του υψηλού σχεδιασμού της σειράς Inspiration περιλαμβάνονται και οι έξυπνες οθόνες αφής LED με λευκά κουμπιά χειρισμού, καθώς και η τεχνολογία φωτισμού LED με σύστημα σταδιακής αύξησης της έντασης του φωτός μέσα σε 2 δευτερόλεπτα. Με πιο φρέσκα χρώματα και πιο φρέσκα τρόφιμα, είστε πλέον έτοιμοι να μεγαλοουργήσετε με όρεξη και στυλ!

www.electrolux.gr

